

Danków położony jest przy drodze ze Strzelec do Barlinka, nad jeziorami Dankowskim i Kinolęka. Najstarsza informacja dotycząca miejscowości pochodzi z 1303 roku i związana jest z pobytem margrabiów, którzy wystawili tutaj dokument lokacyjny dla Kalisza Pomorskiego. W 1347 roku wzmiankowano miejscowość jako fortyfikujące się miasto. Była tu siedziba Betkina von der Ostena z Drezdenka, który podejmował margrabiego w 1348 roku. W 1352 roku dobra dankowskie otrzymał Brune Goltsmet. W 1391 roku zamek i miasteczko otrzymał łuzicki rycerz Otto von Kittlitz. W 1402 roku właścicielami Dankowa stali się Krzyżacy. W 1465 roku elektor nadał posiadłość w lenno Borchardtowi von Papsteinowi. W tymże roku po raz ostatni określono Danków mianem miasteczka. Rodzina von Papsteinów władała miejscowością do końca XVIII wieku. Ostatnim właścicielem dóbr wywodzącym się z tego rodu był Jacob Christoph von Papstein.

Na początku XIX wieku znalazł się w posiadaniu rodu von Brandów. Pierwszym właścicielem pochodzącym z tego rodu był kanonik berliński Gustav Erdmann Camillus von Brand. Za jego sprawą wybudowano pałac, założono park oraz wzniesiono budynki folwarczne. Na skraju parku właściciel zainicjował budowę mauzoleum, w którym został pochowany. Jego spadkobiercy w latach 70. XIX wieku ufundowali kościół. W 1933 roku właścicielami dóbr została rodzina von Alvensleben. Na początku 1945 roku zniszczono pałac. Wkrótce majątek został znacjonalizowany, a miejscowość stała się niewielką wsią rolniczą i letniskową.

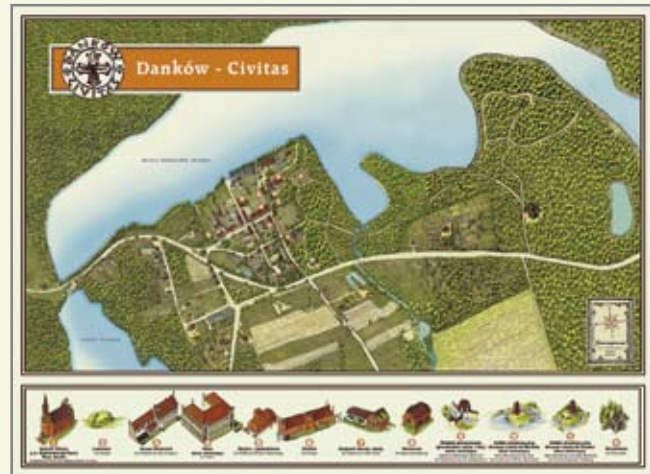
Do cenniejszych przekazów ikonograficznych Dankowa należą dwa rysunki wykonane w 1938 roku przez Anco Wigboldusa (1900-1983) holenderskiego malarza i rysownika, który pracował nad wydawnictwem opisującym siedzibę rodziny von Alvensleben. Pierwszy z widoków przedstawia miejscowość i majątek szlachecki z lat 1450-1750. Widać na nim założenie urbanistyczne obwiedzione podwójnym wałem z fosą, strażnicami na sztucznie usypanych kopcach, folwark z dworem, kościół oraz ulice wyznaczone przez parterową zabudowę. Na drugim z widoków przedstawiającym miejscowość w 1937 roku widoczne jest założenie folwarczne z czworobocznym dziedzińcem gospodarczym, pałac, założenie parkowe, kościół oraz zabudowania mieszkalne i gospodarcze wsi.

UKŁAD URBANISTYCZNY I FORTYFIKACJE

Danków został założony na półwyspie jeziora Dankowskiego, zapewne po części sztucznie usypanego, bo tworzącego regularny czworobok. Miejscowość została założona na planie wrzeciona na osi wschód-zachód z kościołem pośrodku. Po zachodniej stronie, w ramach półwyspu zlokalizowano później nowożytny dwór z ogrodem i obszernym folwarkiem.

Reliktem średniowiecznego założenia są fortyfikacje miejskie, wzmiankowane w 1347 roku. Do dnia dzisiejszego zachował się fragment po stronie północno-zachodniej w formie wałów z fosą zasilaną wodami jeziornymi. Po zachodniej stronie istniała tutaj strażnica wzniesiona na tzw. Górze Wałowej, umieszczona na sztucznym nasypie ziemnym oraz po stronie wschodniej.

Fortyfikacje wzmocnione były drewnianą palisadą. Można się też domyślać istnienia kamiennych lub drewnianych bram miejskich. Wały i fosy od strony południowej zostały splantowane w XIX wieku ze względu na budowę drogi. Z pozostałych stron miasteczko chronione było nurtem rzeczki Polki i wodami jeziora Dankowskiego.



PAŁAC

Zapewne w latach 30. XIX wieku w miejscu wcześniejszego dworu w Dankowie wybudowany został z inicjatywy Camillusa von Branda neostylowy pałac. Budynek niestety nie zachował się do dnia dzisiejszego. Budowla została zaprojektowana przez jednego z architektów wywodzących się z otoczenia Karla Friedricha Schinkla.

Pałac został zakomponowany na planie podkowy z otwartym od północy dziedzińcem. Była to budowla dwukondygnacyjna z wejściami od strony dziedzińca folwarcznego i parku, zdobionymi przedstawieniami heraldycznymi oraz dekorowana oszczędnym detalem architektonicznym w formie opasek okiennych i gzymsów. Bryła pałacu zamknięta została dachami dwuspadowymi. Niewiele wiadomo o wnętrzach pałacu, poza tym, że znajdowała się tam znaczna biblioteka i galeria malarstwa dawnych mistrzów holenderskich.



KOŚCIÓŁ

Kościół w Dankowie istniał już w okresie średniowiecznym. Anco Wigboldus na swoim widoku – rekonstrukcji z 1750 roku, lokalizuje świątynię pośrodku miejscowości.

Obecny, neogotycki kościół wzniesiony został w latach 70. XIX wieku. Budowla znajduje się po wschodniej stronie założenia, w sąsiedztwie nasypu po dawnym gródku strażniczym. Kościół został wzniesiony z cegły na planie prostokątnym,

ze strzelistą wieżą po stronie zachodniej i apsydą po stronie wschodniej. Korpus nawowy nakryty jest dachem dwuspadowym krytym łupkiem, hełm wieży jest ceramiczny. Szczyty kościoła zdobione są schodkową attyką. We wnętrzu świątyni zachowały się elementy pierwotnego wystroju, w tym prospekt organowy, żyrandole, empora zachodnia, ławki oraz tablica upamiętniająca mieszkańców wsi poległych w wojnach pruskich. Na uwagę zasługuje mosiężna, ozdobna klamka w drzwiach głównych. Identyczna występuje też w kościele w Troszynie k. Mieszkowic (1873) i w kościele w Ulimiu k. Gorzowa (1876). Ponadto w wieży znajdują się dzwony odlane w 1873 roku w szwajcarskiej ludwisarni C. Vossa, co mogło się wiązać z fundacją nowej świątyni.



Tekst:

Błażej Skaziński

Fotografie:

Marek Bidol, Błażej Skaziński

Ilustracje archiwalne:

• Gmina Strzelce Krajeńskie



Literatura:

Z. Linkowski, Układ przestrzenny Dankowa, Strzeleckie Zeszyty Historyczne Nr 1, Zeszyt Dankowski, Strzelce Krajeńskie 2010, s. 61-68; E. Linkowska-Tudor, Park pałacowy w Dankowie; Strzeleckie Zeszyty Historyczne Nr 1, Zeszyt Dankowski, Strzelce Krajeńskie 2010, s. 83-90; E. Rymar, Danków na przestrzeni dziejów, Strzelce Krajeńskie 2009; E. Rymar, Strzelce (Krajeńskie) na przestrzeni wieków (do 1945 roku), Strzelce Krajeńskie 2011; B. Skaziński, Zabytki Gminy Strzelce Krajeńskie, Strzelce Krajeńskie 2010.

Wykonano na zlecenie

Urzędu Miejskiego w Strzelcach Krajeńskich
Aleja Wolności 48, 66-500 Strzelce Krajeńskie
tel. 95 763 11 30, e-mail: urząd@strzelce.pl,
www.strzelce.pl

FOLWARK

Założenie folwarczne zakomponowane zostało w okresie nowożytnym. Do dnia dzisiejszego zachowała się zabudowa, powstała za sprawą Camillusa von Branda i jego spadkobierców. Zespół folwarczny znajduje się po północnej stronie miejscowości, nad brzegiem jeziora i złożony jest z zabudowy gospodarczej i mieszkalnej (czworaki, obora, stajnia, oficyna, oranżeria) powstałej około połowy XIX wieku, formującej obszerny dziedziniec. Południowy blok zabudowy tworzy stajnia. Po stronie zachodniej znajdują się: czworak, chlewy, ruiny stodoły spalonej w 1957 roku, nad jeziorem chlew, budynek mieszkalny ze stolarnią, obora, chlewy, budynek administracyjny i zachowana w części rybakówka. Budynek pałacu wznosił się na wschód od zespołu, w obrębie parku. Oranżeria połączona jest ze stajnią koni wyjazdowych, ponad którą nadbudowano gołębnik. Obok, nieco na południe znajduje się lodownia i kotłownia. Poza dziedzińcem folwarcznym znajdują się budynki mieszkalne, położone wzdłuż dróg dojazdowych. Charakterystycznym elementem założenia są bramy wjazdowe na dziedziniec folwarczny.



MAUZOLEUM

Mauzoleum wzniesiono w stylu neogotyckim w latach 50. XIX wieku w ramach założenia parkowego. Jest to budowla złożona z dwóch elementów. Reprezentacyjny charakter posiada czworoboczny narteks, pierwotnie nakryty sklepieniem ceramicznym, z dwuskrzydłowymi drzwiami prowadzącymi do wnętrza, ponad którymi umieszczono piaskowcową rozetę. W głębi mieści się pomieszczenie z dwupoziomowymi niszami, ukryte w nasypie ziemnym. Zainicjowanie budowy mauzoleum należy przypisać kanonikowi Camillusowi von Brand, właścicielowi dóbr dankowskich, zmarłemu w 1857 roku. Potwierdzeniem tego może być data umieszczona na elemencie konstrukcyjnym „1859”.



POZOSTAŁA ZABUDOWA

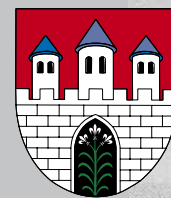
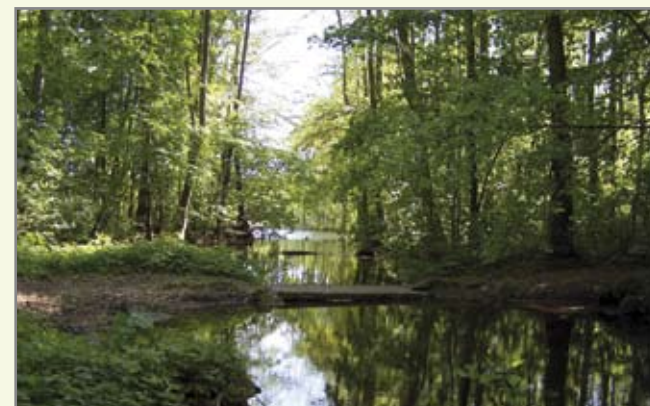
Zachowana do dzisiejszych czasów najstarsza zabudowa Dankowa pochodzi z lat 40. XIX wieku. Przeważają budowle murowane z cegły ceramicznej, parterowe, nakryte dachami dwuspadowymi, niekiedy z naczółkami, charakteryzujące się rytmiczną i symetryczną kompozycją elewacji. Do rzadkości należy już budownictwo ryglowe. Nieliczne istniejące budowle wzniesione w tej konstrukcji zostały częściowo przemurwane, względnie otynkowane. Do budowli użyteczności publicznej zaliczyć należy budynek szkoły z końca XIX wieku, przebudowany w latach 30. XX wieku. W południowo-wschodniej części miejscowości znajduje się trafostacja, wzniesiona w związku z elektryfikacją miejscowości jaka miała miejsce około 1940 roku.



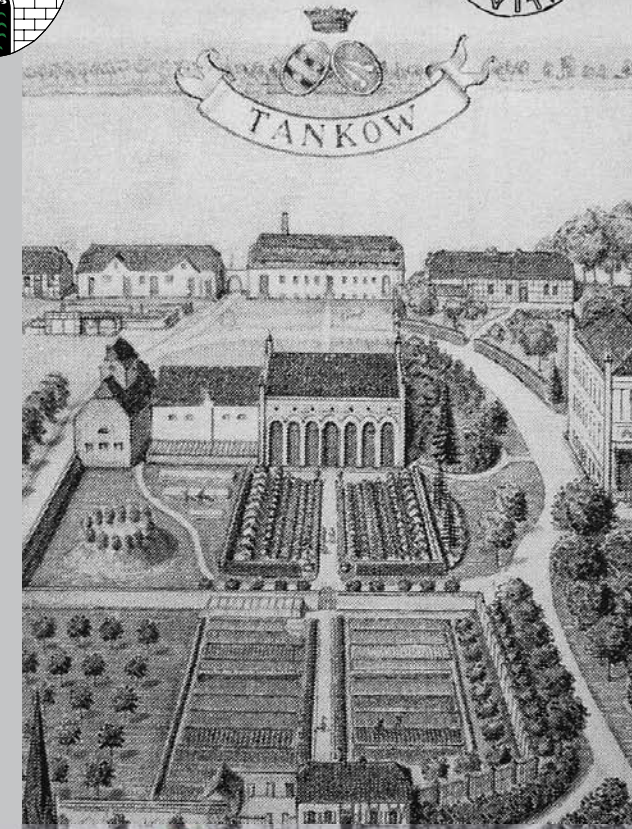
ZAŁOŻENIE PARKOWE

Park został założony w latach 30. XIX wieku. W kolejnym etapie park powiększono o tereny położone na wschód, wzdłuż jeziora Dankowskiego. Do dnia dzisiejszego czytelne są jego elementy, w tym ogród ozdobny, park krajobrazowy, leśny oraz ogród użytkowy. Pierwotny ogród renesansowy powiązany był z południową elewacją dworu i stanowił w pewnym sensie kontynuację wnętrz mieszkalnych. Około 1830 roku rozebrano dwór, a na jego miejscu zbudowano pałac, wokół którego założono park krajobrazowy. Przy zakładaniu parku wprowadzono zasadę nieregularności, pewnej dowolności i asymetrii. Stosowano naturalne

formy roślinne oraz wijące się ścieżki, których rozwidlenia akcentowano krzewami. Główna aleja parkowa przebiegała w sposób swobodny powodując, że pałac widoczny był z różnych perspektyw. Przed południową elewacją pałacu, w miejscu ogrodu, wprowadzono trawiasty gazon z tłem, na które składały się buki, lipy, klony wiązy i dęby. Część drzew jest jednak starsza niż założenie parkowe. Obok pałacu nasadzono z kolei egzemplarze żywotnika zachodniego, cyprysu i cisu. Granicę tej części założenia stanowi rzeczka Polka. Od strony zachodniej do parku przylega ogród, następnie neogotycki kościół oraz średniowieczny nasyp ziemny wykorzystywany jako punkt widokowy. Pałac z kościołem skomunikowano aleją. Prowadziła ona następnie przez mostek na Polce i dalej wzdłuż brzegu jeziora. Na tej przestrzeni, widoczne są zabiegi, polegające na uzupełnieniu naturalnego drzewostanu nasadzeniem buków, jesionów, lip. Na końcu alei znajduje się polana, za którą rozpościera się naturalny las. Obok, wśród drzew wybudowano neogotyckie mauzoleum. Na zachód od miejsca po pałacu jest folwark. W jego obrębie mieścił się ogród użytkowy, w którego skład wchodził ogród warzywny i sad. Od strony ulicy i kościoła ogród otoczony został ceglany murem, a od strony parku drewnianym parkanem z zachowanymi do dzisiaj ceglanymi słupami. Obok kościoła znajdował się dom ogrodnika. W ogrodzie zbudowano szklarnie. Rośliny egzotyczne umieszczano latem przy pałacu, zimą przechowywano w oranżerii, której część przeznaczono na ogród zimowy.



Danków



**Gmina
Strzelce Krajeńskie**